

Warszawa, dn. 07.03.2022 r.

dr hab. Jacek Hamela, prof. UŚ
Wydział Sztuki i Nauk o Edukacji
Uniwersytet Śląski
w Katowicach

RECENZJA

pracy doktorskiej mgr Doroty Nowocień pt.

Rekonstrukcja dźwięku w powojennym filmie polskim. Studium przypadków: "Hrabina Cosel" (reż. J. Antczak), "Prognoza pogody" (reż. A. Krauze)

Recenzja sporządzona na zlecenie Rady Wydziału Reżyserii Dźwięku
Uniwersytetu Muzycznego Fryderyka Chopina w Warszawie

Dane o Kandydatce

Pani mgr Dorota Nowocień, autorka pracy doktorskiej podlegającej ocenie, urodziła się 29 marca 1985 r. w Radomiu. Po ukończeniu nauki w Zespole Szkół Elektronicznych im. Bohaterów Westerplatte w Radomiu oraz w Zespole Szkół Muzycznych im. Oskara Kolberga w Radomiu w klasie skrzypiec, rozpoczęła studia na Wydziale Mechanicznym Energetyki i Lotnictwa Politechniki Warszawskiej. Rok później, wypełniwszy kryteria rekrutacyjne, rozpoczęła studia na Wydziale Reżyserii Dźwięku oraz na Wydziale Edukacji Muzycznej Akademii Muzycznej w Warszawie, obecnie Uniwersytet Muzyczny Fryderyka Chopina w Warszawie. Studia na Wydziale Reżyserii Dźwięku, na specjalizacji filmowej w klasie prof. Małgorzaty Lewandowskiej i prof. Michała Żarneckiego oraz specjalizacji fonograficznej w klasie prof. Andrzeja Lupy, ukończyła z wynikiem bardzo dobrym w roku 2011, uzyskując tytuł magistra sztuki w dyscyplinie artystycznej reżyseria dźwięku.

Działalność artystyczna

Pani mgr Dorota Nowocień rozpoczęła współpracę z Wytwórnią Filmów Dokumentalnych i Fabularnych w Warszawie będąc jeszcze studentką Wydziału Reżyserii Dźwięku, zajmując się realizacją nagrań postsynchronów do czołowych produkcji filmowych, jak np. "Katyń" w reż. Andrzeja Wajdy, "Dom zły" w reż. Wojtka Smarzowskiego jak również zgraniem warstwy dźwiękowej filmów w formacie Dolby Digital takich filmów jak "Galerianki" Katarzyny Rosłaniec albo "Generał Nil" w reż. Ryszarda Bugajskiego.

W latach 2011 - 2013 Pani Dorota Nowocień związana była współpracą zawodową w charakterze specjalisty od rekonstrukcji dźwięku z polsko-amerykańską firmą Soundplace Sp. z o.o.

W przebiegu pracy zawodowej Pani Dorota Nowocień współpracowała z najwybitniejszymi reżyserami filmowymi, jak Andrzej Wajda, Jacek Bromski, Juliusz Machulski czy Marek Koterski, a także w najwybitniejszymi reżyserami dźwięku, jak Nikodem Wołk-Łaniewski, Joanna Napieralska, Marek Wronko, Krzysztof Jastrząb jak również skromna osoba sporządzającego niniejszą recenzję. Doktorantka wniosła swój wkład twórczy w produkcje nagradzane w ostatnich latach w kategorii "najlepszy dźwięk", jak np. "Excentrycy" Janusza Majewskiego, "Katyń" Andrzeja Wajdy, "Wojna polsko-ruska" Xawerego Żuławskiego, "Róża" Wojtka Smarzowskiego czy też "Różyczka" Jana Kidawy-Błońskiego.

Pani Dorota Nowocień, wraz kompozytorem Piotrem Tabakiernikiem została finalistką 3 edycji konkursu Soundtrack Cologne w roku 2006 roku. W roku 2008, wraz z reżyserem dźwięku Wojciechem Lubertowiczem, została laureatką III nagrody w konkursie nagrań organizowanym przez Audio Engineering Society.

Doktorantka jest członkiem Motion Pictures Sound Editor Guild (USA), Audio Engineering Society, Stowarzyszenia Filmowców Polskich oraz Związku Autorów i Producentów Audiowizualnych.

Działalność dydaktyczna

Od 2015 roku Pani mgr Dorota Nowocien jest wykładowcą Akademii Muzycznej im. Feliksa Nowowiejskiego w Bydgoszczy realizując zajęcia dydaktyczne przedmiotu głównego "Reżyseria dźwięku w filmie" na kierunku Reżyseria Dźwięku. Aktywność dydaktyczną Doktorantki wzbogaca kontynuowana od roku 2016 współpraca w charakterze wykładowcy z festiwałem "Kameralne lato".

Dzieło artystyczne i pisemna eksplikacja

Zaprezentowane przez Doktorantkę dwa filmy fabularne: "Hrabina Cosel" w reż. Jerzego Antczaka (rok prod. 1968) oraz "Prognoza pogody" w reż. Antoniego Krauze (rok prod. 1982) łączy Jej twórczy wkład w proces rekonstrukcji warstw dźwięku obu w/w filmów. Wybrane dzieła stanowią zresztą drobną część niezmiernie bogatego zakresu doświadczeń mgr Doroty Nowocien w obszarze działań związanych z rekonstrukcją dźwięku wielu bezdyskusyjnych arcydzieł kinematografii polskiej. Warstwy dźwiękowe obu wskazanych powyżej dzieł filmowych poddane zostały wielu procesom w dziedzinie rekonstrukcji dźwięku w oparciu o dwa odmienne, diametralnie różne stanowiska estetyczne. Owe odmienne stanowiska estetyczne, będące jednocześnie punktem wyjścia dla wielu decyzji technologicznych w obszarze rekonstrukcji dźwięku, zaważyły na ostatecznym rezultacie estetycznym. W obu tych dziełach, Autorka rekonstrukcji warstwy dźwięku wydaje się udzielać odmiennych odpowiedzi. Odmienne, bo odpowiadających na ich odmienne zapotrzebowania.

Przybliżając nieco zasadnicze założenia obu postaw estetycznych należy przywołać ciągle aktualne dyskusje wokół dylematu dotyczącego etycznych i estetycznych granic ingerencji w dzieło w procesie jego rekonstrukcji. Wraz z nieustannie rosnącymi możliwościami technologicznymi w obszarze analizy i obrazowania dźwięku, pojawiły się bowiem możliwości ingerencji w strukturę dźwięku na poziomie dotąd nieosiągalnym. Metody te, będąc stale udoskonalanymi, wzbogacają warsztat reżysera dźwięku w narzędzia o bardzo wysokiej skuteczności. I bez wątpienia nie jest to koniec ich rozwoju. A jednak pytania o zakres ingerencji w dziedziczoną po poprzednich, analogowych pokoleniach spuściznę audiowizualną pozostaje w zasadzie nieodmienny, domagając się często tu i teraz odpowiedzi kwestie zasadnicze: jakie (działając w domenie dźwięku cyfrowego) wobec takiego dziedzictwa mamy zobowiązania, jak i w jakiej mierze jesteśmy dziś zdolni odczytać estetyczne intencje twórców minionej epoki i do jakiego stopnia pożądany jest w tak zakreślonym obszarze twórczy wkład własny. Odpowiedzi na tak postawione pytania są ponadto tym bardziej istotne, że rezultaty działań rekonstrukcyjnych stanowią o charakterze, znaczeniu i przekazie dzieła audiowizualnego na wiele kolejnych lat. Oczywistym wydaje się fakt, iż nikt z potomnych nie będzie miał wielu powodów, by kiedykolwiek w przyszłości odwoływać się do analogowych materiałów wyjściowych, ulegających zresztą destrukcyjnym procesom z każdym kolejnym rokiem.

"Hrabina Cosel" w reż. Jerzego Antczaka to prawdziwie epickie dzieło wyprodukowane w 1968 roku. Wielka, kostiumowa i zrealizowana z ogromnym rozmachem audiowizualna ekranizacja powieści Józefa Ignacego Kraszewskiego, według scenariusza Zdzisława Skowrońskiego i muzyką Waldemara Kazaneckiego, porywa od pierwszych ujęć kaskadą zdarzeń, splotów wątków i fenomenalną, absolutnie gwiazdorską obsadą aktorską, w której odnajdujemy Jadwigę Barańską i Mariusza Dmochowskiego w rolach głównych, jak również Ignacego Gogolewskiego, Stanisława Jasiukiewicza, Stanisława Milskiego, Daniela Olbrychskiego, Henryka Borowskiego, Władysława Hańczę, Mieczysława Kalenika, Andrzeja Krasickiego, Leona Niemczyka, Józefa Nowaka, Bronisława Pawlika czy Józefa Pierackiego. Obsada jest tu szczególnie ważna i godna szczególnej uwagi zważywszy na fakt, iż niemal każdy aktor obsady tego dzieła to postać doskonale znana wielu milionom widzów i słuchaczy w skali globalnej. Postać znana z wizerunku, a także z charakterystycznego brzmienia głosu. Czy można temu zaprzeczyć mając na uwadze charakterystyczne cechy brzmienia głosów Mariusza Dmochowskiego, Stanisława Jasiukiewicza, Daniela Olbrychskiego bądź Władysława Hańczy? Czy można mieć jakiegokolwiek wątpliwości względem walorów głosowych reprezentowanych w ofercie Bronisława Pawlika, Leona Niemczyka, Mieczysława Kalenika lub Ignacego Gogolewskiego? Dzieło oparte na literaturze Józefa Ignacego Kraszewskiego, dzieło oparte na słowie, splecionym w miksie finalnym wraz z muzyką, atmosferami i efektami synchronicznymi musiało być wyzwaniem dla Autorki wielu zadań i procesów związanych z rekonstrukcją warstwy dźwięku tego dzieła. Działając niejako w zastępstwie nieżyjących twórców, utytułowanych reżyserów dźwięku tego filmu, którymi byli Jan Szmańda i Mikołaj Kompan-Altman, Doktorantka skonfrontowana została z analogową

materiał warstwy dźwiękowej filmu i musiała wykazać się umiejętnością prawidłowego zdefiniowania zniekształceń, zakłóceń i artefaktów, będących z jednej strony efektem stosowanych niegdyś technologii, zaś z drugiej - konsekwencją procesów postępującej destrukcji materiałów analogowych stanowiących dla rekonstrukcji punkt wyjścia. Efektem końcowym jest pełna, niewzruszona artefaktami technologicznymi ubiegłych lat, płynna w lekturze i spójna audiowizualnie całość. W szczególności zaznacza się wyraźna dbałość o szczegóły i detale brzmieniowe fraz wypowiedzi i słów, dostojnie wybrzmiewające po wyrazistych kwestiach cisze wnętrza, właściwie kształtowana dynamika całości i skuteczne poszukiwanie równowagi brzmieniowej tak w odniesieniu do dialogu jak i muzyki. Dzieło w swoim współczesnym kształcie brzmieniowym wydaje się być kompletne, pełne, soczyste i wyraziste, czyli bez wątplenia takie, jakim chcieli je nam przekazać i de facto przekazali jego wielcy twórcy.

Drugim dziełem artystycznym przedstawionym przez Doktorantkę jest "Prognoza pogody" w reż. Antoniego Krauze. Film z roku 1982, który od poprzednika odróżnia niemal wszystko: technologia realizacji nagrań na planie i poza planem, konwencja, jakość materiałów wyjściowych a przede przede wszystkim czynne uczestnictwo autora dźwięku, Pana Igora Pogorzelskiego w procesie rekonstrukcji dźwięku w/w filmu i wynikające z tego faktu brzemienne konsekwencje. Jak odnajdujemy w pisemnej eksplikacji "*Autor miał (...) dużo zastrzeżeń do swojej pracy sprzed lat (...) i wyrażał wielką chęć do poprawiania filmu (...). Z jednej strony mam moralny obowiązek stać na straży wierności oryginałowi, z drugiej strony - autor ma prawo do poprawek*". I choć, jak dalej wskazuje Autorka "*prawo autorskie nie reguluje sytuacji, gdy autor po sprzedaży praw majątkowych do dzieła chce sam nanosić poprawki*", osiągnięty rezultat końcowy wszelkich zabiegów rekonstrukcyjnych w obszarze dźwięku należy bezsprzecznie ocenić jako wartościowy i godny wszelkich podjętych w ramach takiej współpracy starań. To jednocześnie wyjątkowo pozytywny przykład poszukiwania harmonii i wzajemnego zrozumienia intencji twórczych autora oryginału i umiejętności wychodzenia takim oczekiwaniom naprzeciw. Powstało zatem dzieło w bardzo wielu fragmentach odmienne formalnie od oryginalnego, ale doskonalsze znaczeniowo i przez to lepiej komunikujące się z odbiorcą.

Pisemna eksplikacja w sposób jasny i czytelny opisuje niesłychanie bogaty zestaw zjawisk typowych i nietypowych dotyczących analogowego dziedzictwa ubiegłych dekad i sposobów technicznego i estetycznego podejścia do ich łagodzenia, bądź maskowania lub eliminowania. Wnikliwa analiza technologiczna, także w ujęciu historycznym, jest wyrazem pozyskania i usystematyzowania wiedzy w zakresie nie tylko niezbędnym dla właściwego zrozumienia źródła zjawisk niepożądanych z perspektywy rekonstruktora dźwięku, ale urozmaicone przykładami czerpanymi wprost z bogatego doświadczenia rekonstrukcyjnego i realizacyjnego mgr Doroty Nowocień, pozwala uznać tak wyrażone kompetencje za godne eksperta w dziedzinie rekonstrukcji dźwięku filmowego

Przetaczająca się od lat przez środowisko dyskusja na temat zasad i reguł właściwych dla regulacji procesów rekonstrukcji dźwięku filmowego wydaje się zawsze rozpoczynać od podstaw i nie osiągać satysfakcjonujących rezultatów. Praca Pani mgr Doroty Nowocień jest ważnym głosem tej dyskusji.

Podsumowując pragnę stwierdzić, że przedstawiona praca doktorska mgr. Doroty Nowocień, składająca się z dzieła artystycznego i pisemnej dysertacji pt. "Rekonstrukcja dźwięku w powojennym filmie polskim. Studium przypadków: "Hrabina Cosel" (reż. J. Antczak), "Prognoza pogody" (reż. A. Krauze)" stanowi oryginalne, twórcze, autorskie i indywidualne rozwiązanie problemu artystycznego. Kandydatka wykazała się głęboką wiedzą teoretyczną, świadomością technologiczną w obszarze przedmiotowych zagadnień, a także umiejętnościami w prowadzeniu samodzielnej działalności artystycznej. Spełnia tym samym wymagania ustawy o stopniach i tytule naukowym oraz stopniach i tytule naukowym w zakresie sztuki z 14 marca 2003 r.

Wnoszę o przyjęcie pracy doktorskiej mgr Doroty Nowocień i dopuszczenie jej do publicznej obrony.

dr hab. Jacek Hamela, prof. UŚ